

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1905. Andra Kammaren. N:o 4.

Måndagen den 9 oktober.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 2 innevarande oktober.

§ 2.

Till bordläggning anmäldes Riksdagens kanslideputerades memorial, n:o 1, angående antagande af tjänstemän i Riksdagens kansli.

Kammarens ledamöter åtskildes häruppå kl. 2,40 e. m.

In fidem
Herman Palmgren.

Onsdagen den 11 oktober.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 3 innevarande oktober.

§ 2.

Anmäldes, att herrar *C. Wallis* och *A. F. Burman* inställt sig vid riksdagen, herr Wallis den 9 innevarande oktober och herr Burman denna dag.

Torsdagen den 12 Oktober.

§ 3.

Föredrogs och godkändes Riksdagens kanslideputerades memorial, n:o 1, angående antagande af tjänstemän i Riksdagens kansli.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes särskilda utskottets utlåtande, n:o 1, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående godkännande af vissa vid förhandlingar i Karlstad af utsedde delegerade från svensk och norsk sida uppgjorda förslag till öfverenskommelser mellan de bägge rikena.

§ 5.

Justerades ett protokollsutdrag.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,45 e. m.

In fidem
Herman Palmgren.

Torsdagen den 12 oktober.

Kl. 2 på dagen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 5 innevarande oktober.

§ 2.

Föredrogs, men bordlades ånyo särskilda utskottets utlåtande n:o 1.

Kammarens ledamöter åtskildes häruppå kl. 2,8 e. m.

In fidem
Herman Palmgren.

Fredagen den 13 oktober.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr statsrådet *K. A. Staaff* aflemnade Kungl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående understöd till de hushåll, hvilkas värnpliktiga familjeförsörjare under innevarande år varit i tjänst vid flottan kvarhållna för extra tjänstgöring utöfver lagstadgad öfningstid och hvilka för sin utkomst äro väsentligen beroende af familjeförsörjarnas arbetsförtjänst; och

angående understöd till de hushåll, hvilkas värnpliktiga familjeförsörjare under innevarande år varit i tjänst vid hären kvarhållna för extra tjänstgöring utöfver lagstadgad öfningstid och hvilka för sin utkomst äro väsentligen beroende af familjeförsörjarnas arbetsförtjänst.

Dessa propositioner bordlades på begäran.

§ 2.

Föredrogs särskilda utskottets utlåtande, n:o 1, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående godkännande af vissa vid förhandlingar i Karlstad af utsedde delegerade från svensk och norsk sida uppgjorda förslag till öfverenskommelser mellan de bägge rikena; och biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

§ 3.

Justerades ett protokollsutdrag.

§ 4.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats för fortsättande af detta plenum kl. 7 e. m.

§ 5.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *C. Olsson* i Viken under 8 dagar fr. o. m. den 14 oktober, och
» *O. H. Ström* i Nederkalix » 4 » » » » 16 » .

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 11,11 f. m. för att enligt nu fattadt beslut ånyo sammanträda kl. 2 på dagen.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Anmälades och godkändes särskilda utskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 1, till Konungen, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående godkännande af vissa vid förhandlingar i Karlstad af utsedde delegerade från svensk och norsk sida uppgjorda förslag till öfverenskommelser mellan de bägge rikena.

§ 2.

Justerades ett protokollsutdrag.

§ 3.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr	<i>C. H. P. af Burén</i>	under 3 dagar fr. o. m. den 14 oktober,	
»	<i>N. J. Broander</i>	» 3 » » » » 14 »	
»	<i>N. Andersson i Pettersborg</i>	» 8 » » » » 14 »	och
»	<i>M. Dahn</i>	» 6 » » » » 14 »	.

Kammarens ledamöter åtskildes häruppå kl. 2,8 e. m.

In fidem
Herman Palmgren.

Fredagen den 13 oktober.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr statsrådet m. m. *G. J. G. A. Berg* öfverlämnade Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen dels med förslag till lag om upphäfvande för Sveriges del af den till bestämmande af de genom föreningen emellan Sverige och Norge uppkomna konstitutionella förhållanden antagna riksakt, dels ock angående medgifvande åt Kungl. Maj:t att å Sveriges vägnar under visst villkor erkänna Norge såsom en från unionen med Sverige skild stat.

Ifrågavarande proposition bordlades.

§ 2.

Vidare aflämnades af herr statsrådet m. m. *J. Widén* Kungl. Maj:ts proposition om upphäfvande af hittills gällande bestämmelser angående unionstecken i rikets flagga.

Jämväl denna proposition blef på begäran bordlagd.

§ 3.

Följande motioner afgåfvos, nämligen af:

herr *F. W. Thorsson m. fl.:*

n:o 1, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående understöd till de hushåll, hvilkas värnpliktiga familjeförsörjare under innevarande år varit i tjänst vid flottan kvarhållna för extra tjänstgöring utöfver lagstadgad öfningstid och hvilka för sin utkomst äro väsentligen beroende af familjeförsörjarnas arbetsförtjänst; och

n:o 2, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående understöd till de hushåll, hvilkas värnpliktiga familjeförsörjare under innevarande år varit i tjänst vid hären kvarhållna för extra tjänstgöring utöfver lagstadgad öfningstid och hvilka för sin utkomst äro väsentligen beroende af familjeförsörjarnas arbetsförtjänst;

herr *C. J. Ödman m. fl.:*

n:o 3, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående understöd till de hushåll, hvilkas värnpliktiga familjeförsörjare under innevarande år varit i tjänst vid flottan kvarhållna för extra tjänstgöring utöfver lagstadgad öfningstid och hvilka för sin utkomst äro väsentligen beroende af familjeförsörjarnas arbetsförtjänst; och

n:o 4, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående understöd till de hushåll, hvilkas värnpliktiga familjeförsörjare under innevarande år varit i tjänst vid hären kvarhållna för extra tjänstgöring utöfver lagstadgad öfningstid och hvilka för sin utkomst äro väsentligen beroende af familjeförsörjarnas arbetsförtjänst; samt

herr *S. T. Palme*, n:o 5, i anledning af Kungl. Maj:ts propositioner angående understöd till de hushåll, hvilkas värnpliktiga familjeförsörjare under innevarande år varit i tjänst vid flottan eller hären kvarhållna för extra tjänstgöring utöfver lagstadgad öfningstid och hvilka för sin utkomst äro väsentligen beroende af familjeförsörjarnas arbetsförtjänst.

Dessa motioner bordlades på begäran.

§ 4.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *A. Johanson* i Mossebo under 5 dagar från och med den 16 oktober.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 7,10 e. m.

In fidem

Herman Palmgren.

Lördagen den 14 oktober.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Föredrogos hvar för sig och hänvisades till särskilda utskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord hvilande propositioner till Riksdagen:

angående understöd till de hushåll, hvilkas värnpliktiga familjeförsörjare under innevarande år varit i tjänst vid flottan kvarhållna för extra tjänstgöring utöfver lagstadgad öfningstid och hvilka för sin utkomst äro väsentligen beroende af familjeförsörjarnas arbetsförtjänst;

angående understöd till de hushåll, hvilkas värnpliktiga familjeförsörjare under innevarande år varit i tjänst vid hären kvarhållna för extra tjänstgöring utöfver lagstadgad öfningstid och hvilka för sin utkomst äro väsentligen beroende af familjeförsörjarnas arbetsförtjänst;

dels med förslag till lag om upphäfvande för Sveriges del af den till bestämmande af de genom föreningen emellan Sverige och Norge uppkomna konstitutionella förhållanden antagna riksakt, dels ock angående medgifvande åt Kungl. Maj:t att å Sveriges vägnar under visst villkor erkänna Norge såsom en från unionen med Sverige skild stat; och

om upphäfvande af hittills gällande bestämmelser angående unionstecken i rikets flagga.

§ 2.

Efter föredragning af de på kammarens bord hvilande motionerna hänvisades herr *F. W. Thorssons m. fl.* motioner, n:is 1 och 2, herr *C. J. Ödmans m. fl.* motioner, n:is 3 och 4, samt herr *S. T. Palmes* motion, n:o 5, till särskilda utskottet.

§ 3.

Justerades protokollsutdrag.

§ 4.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>K. Starbäck</i>	under 10 dagar fr. o. m. d. 14 okt.,
» <i>O. G. Erikson</i> i Öfre Odensvi	» 3 » » 15 » och
» <i>C. R. Johansson</i> i Jönköping	» 5 » » 16 » .

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 11,15 f. m. för att åter sammanträda kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt därom utfärdadt anslag komme att fortsättas.

In fidem
Herman Palmgren.

Lördagen den 14 oktober.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Till bordläggning anmäldes särskilda utskottets utlåtanden:
n:o 2, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition dels med förslag till lag om upphäfvande för Sveriges del af den till bestämmande af de genom föreningen emellan Sverige och Norge uppkomna konstitutionella förhållanden antagna riksakt, dels ock angående medgifvande åt Kungl. Maj:t att å Sveriges vägnar under visst villkor erkänna Norge såsom en från unionen med Sverige skild stat; och
n:o 3, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om upphäfvande af hittills gällande bestämmelser angående unionstecken i rikets flagga.

Kammarens ledamöter åtskildes häruppå kl. 7,8 e. m.

In fidem
Herman Palmgren.

Söndagen den 15 oktober.Kl. $1\frac{1}{2}$ 3 e. m.**§ 1.**

Föredrogos, men bordlades åter särskilda utskottets utlåtanden n:is 2 och 3.

§ 2.

Till bordläggning anmäldes särskilda utskottets utlåtanden och memorial:

n:o 4, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående understöd till de hushåll, hvilkas värnpliktiga familjeförsörjare under innevarande år varit i tjänst vid flottan kvarhållna för extra tjänstgöring utöfver lagstadgad öfningstid och hvilka för sin utkomst äro väsentligen beroende af familjeförsörjarnas arbetsförtjänst, äfvensom i ämnet väckta motioner;

n:o 5, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående understöd till de hushåll, hvilkas värnpliktiga familjeförsörjare under innevarande år varit i tjänst vid hären kvarhållna för extra tjänstgöring utöfver lagstadgad öfningstid och hvilka för sin utkomst äro väsentligen beroende af familjeförsörjarnes arbetsförtjänst, äfvensom i ämnet väckta motioner; och

n:o 6, med förslag till bestridande af kostnader vid andra urtima riksdagen 1905.

§ 3.

Ordet lämnades till

Herr vice talmannen, hvilken yttrade: Herr talman! Jag ber att få föreslå, att de i dag tvenne gånger bordlagda ärendena må uppföras främst å föredragningslistan för morgondagens plenum.

Detta förslag bifölls af kammaren.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,39 e. m.

In fidem
Herman Palmgren.

Måndagen den 16 oktober.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 9 innevarande oktober.

§ 2.

Föredrogs och godkändes särskilda utskottets utlåtande, n:o 2, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition dels med förslag till lag om upphäfvande för Sveriges del af den till bestämmande af de genom föreningen emellan Sverige och Norge uppkomna konstitutionella förhållanden antagna riksakt, dels ock angående medgifvande åt Kungl. Maj:t att å Sveriges vägnar under visst villkor erkänna Norge såsom en från unionen med Sverige skild stat.

§ 3.

Angående rikets flagga.

Efter föredragning häruppå af särskilda utskottets utlåtande, n:o 3, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om upphäfvande af hittills gällande bestämmelser angående unionstecken i rikets flagga, begärdes ordet af

Herr Trapp, som yttrade: Då denna viktiga fråga af helt naturliga skäl tyckes ha väckt ett mycket stort intresse hos allmänheten och såväl i pressen som man och man emellan förslag framkommit om huru man nu skall ordna beträffande flaggan, så torde det kanske icke vara olämpligt att något uppehålla sig därvid, innan frågan nu afgöres.

Någon har sagt, att det icke brådskade så mycket med att få bort unionsmärket ur flaggan. Men då vi nu själfva upphäft unionen, kunna vi ju icke bibehålla unionens märke, och då ha vi enligt min mening ingenting annat att göra än att åter insätta det blåa fältet, som förut funnits i vår flagga. Man har visserligen föreslagit, att unionsmärket skulle ersättas med någonting annat, exempelvis med tre kronor eller med nordstjärnan eller någonting dylikt. Men alla sådana ersättningar skulle, synes det mig, markera, att man kände en viss tomhet i flaggan, som man ville fylla. Och vidare är det enligt min uppfattning tydligt, att regeringen icke i dessa bråda dagar har kunnat komma till något fullständigt förslag angående flaggans form, färger och användning. Huru efterlängtadt detta än är, har den icke kunnat det, alldenstund därtill erfordras en närmare granskning af frågan samt inhämtande af upplysningar.

*Angående
rikets flagga.
(Forts.)*

Jag har också hört, att man klandrat, att den tvåtungade flaggan nu användes, och att man gärna skulle vilja, att den komme att aflägnas. Jag kan förstå en sådan önskan, om den grundar sig därpå, att man icke vill ha för stor omväxling i flaggans former, emedan detta föder en viss osäkerhet. Men jag förstår den icke, om man tänker på vår svenska flaggas historia, ty då kan man icke tala om den tvåtungade flaggan med en viss ringaktning, såsom jag hört göras. Ty, mina herrar, den tvåtungade flaggan är vår ursprungliga flagga. Det var den, som vajade på våra fartyg under sjökrigen under vår första storhetstid ända till slutet af drottning Kristinas regering.

Jag är frestad att göra några korta antydningar om vår svenska flaggas historia. Säggen förmäler, att, när Erik den helige gjorde sitt korståg till Finland år 1157 och vid framkomsten dit knäföll på Finlands jord, anropande Gud om framgång i sitt företag, han då fick se ett järtecken på himmelen, ett gult kors, och det säges, att han därefter låtit göra ett standar, som fördes framför honom i striden, och att detta standar hade ett gult kors på ett blått fält, solens guld på himmelens blå. Detta är ju dock blott en sägen, man vet ej med säkerhet, huru härmed förhåller sig. Däremot vet man, att under Gustaf Vasas sista regeringsår förslag uppgjordes till en svensk flagga, och denna flaggas utseende bestämdes då till ett gult kors på ett blått fält. Denna flagga användes sedermera med undantag af någon tid under Erik XIV:s regering, då flaggan hade ett blått kors på gult fält. Man återgick emellertid snart till det första utseendet. Flaggan var då tvåtungad, det var en korsflagga med lika armar. Korsets bredd var ungefär $\frac{1}{7}$ af flaggans höjd — märk det heliga 7-talet —, och stjärtarne voro ungefär $\frac{2}{3}$ af själfva flaggkroppens längd. Så bibehöll sig flaggan till, såsom nyss nämndes, slutet af drottning Kristinas regering. Under Karl X Gustaf finna vi vår nuvarande örlogsflagga med »tre spetsar», som det då kallades och sådan jag tecknat den på den skiss, som herrarne se här.

Emellertid hade den svenska handeln utvecklat sig, och våra handelsfartyg, som beforo hafven, ville då gärna i stället för den handelsflagga, som blifvit dem anvisad, begagna sig af den stoltare örlogsflaggan. Den vid denna tid fastställda och brukade handelsflaggan finnes på ett kungl. plakat af 1661, och jag har här en fotografi af densamma för dem, som äro intresserade af att taga kännedom om vår handelsflaggas dåvarande utseende. Handelsflaggans mått voro de, som äro angifna i den skiss, som jag håller i handen. Jag anhåller, att såväl de båda skisser jag nu förevisat som ock den af mig nyss omnämnda fotografien måtte få intagas i protokollet såsom bilaga till mitt anförande.*

Den omständigheten, att handelsfartygen begagnade sig af örlogsflaggan, föranledde ett kungligt plakat af 1663, hvori det strängeligen förbjöds handelsfartygen att så göra, men däremot ålades dem

* Se sid. 33 och 34.

Angående
rikets flagga.
(Forts.)

att begagna det gula korset för att visa, att farkosterna voro tillhöriga svenska undersåtar. Förbudet räckte icke till att stäffa missbruket af örlogsflaggan i stället för handelsflaggan, och 1765 utställdes en ny förordning, där det ännu strängare inskräptes, att handelsfartyg ej finge använda örlogsflaggan, och föreskrefs, att handelsflaggan skulle vara »fyrekantig på ändan», såsom orden lyda, och icke ha de tre tungorna. Där stadgades också böter för öfverträdelse af förordningen, första gången 20 daler s. m. och andra gången 50 daler s. m., hvarjämte flaggan skulle vara förbruten.

Flaggan bibehöll sig i hufvudsakligen samma form och färg intill början af 1800-talet. Visserligen utöfvade barocktiden inflytande äfven på flaggan. Då svälde och svajade ju allting, och flaggan förlängde sig. Sedan åstadkoms ingen ändring förr än 1815, då Kungl. Maj:t med anledning af unionen påbjöd, att den svenska örlogsflaggan skulle i sitt öfre inre fält ha på röd duk ett hvitt kors, snedt gående från hörn till hörn i detta fält.

Man kunde icke göra sig fri från de danska färgerna, under hvilka Norge ditintills hade lydt, men man ville icke sätta in det danska korset i dess vanliga form, utan man valde andreaskorset, ett, som man — med tanke på att andreaskorset är en rysk symbol — måhända kan tycka, något olyckligt val.

År 1821 stadgades, att äfven svenska handelsflaggan skulle ha ett dylikt hvitt andreaskors i rödt uti öfre fältet.

Påbudet härom skulle dock endast gälla för svenska och norska fartyg, som seglade bortom Kap Finisterre: hitom denna plats finge den gamla svenska flaggan fortfarande användas och, hvad norrmännen beträffade, den flagga, som Kungl. Maj:t särskildt fastställt för dem.

År 1844 kom det nuvarande unionsmärket in i flaggan.

Det snedt ställda andreaskorset — som jag nyss talade om — medförde en viss deformation af vår flagga. Innan detta kors sattes in i flaggan, hade de inre fälten varit kvadratiska, men efter korsets ditsättande fingo dessa fält en benägenhet att blifva rektangulära, af estetiska hänsyn. Detta hade å andra sidan den inverkan på det yttre fältet, att äfven detta blef förlängdt.

Om man också kan säga, att den röda tillsatsen i den svenska flaggan hade börjat att medföra en förändring af de ursprungliga färgnyanserna i densamma, är det likväl först efter midten af 1800-talet, som denna förändring framträder i en oroväckande grad. Det kan icke nekas till att denna förändring och försämring i färgernas utseende kan sättas i samband med dåvarande kronprinsen Karls förlofning och förmålning med en prinsessa af Nederländerna. Den unga bruden mottogs med kärlek af svenska folket, och, troligen af courtoisie mot prinsessan af Oranien, hvars färg var det orangegula, införde man i vår svenska flagga denna färgton. Den drog återigen med sig som komplementfärg ett mycket mörkare blått, och det ena återverkade på det andra: det gula blef alltmera djupt orangegult till brandgult, och det blå alltmera djupblått till svartblått. Med uniformsfärgerna gick det sammaledes. Allmänheten märkte

just ingenting af detta, ty förändringarna skedde successivt. Men följden blef i alla fall den, att flaggan, vårt nationalmärke, verkade på sinnena nedstämmande i stället för upplifvande. När vidare det blå blef nästan svartblått, började det gula, som var det enda ljusa i flaggan, att taga öfverhand. då man ju ville ha något ljust i flaggan, och följden häraf blef, att korset på ett betänkligt sätt utvidgade sig på bredden.

Jag kom en gång att undra öfver om det kunde vara riktigt, att man sålunda i en flagga använde färger, som verkade nedstämmande i stället för lifvande på sinnet, och jag började göra undersökningar angående saken, och dessa undersökningar resulterade i att jag lät göra en ren flagga i de riktiga färgerna och den riktiga formen. Jag lät sedan hissa denna flagga på »Kärnan» i Helsingborg på 300-årsdagen af Gustaf II Adolfs födelse, den 9 december 1894. Flaggan verkade som en uppenbarelse på sinnena. Man kan säga, att den kom, sågs och segrade. Den ena efter den andra anskaffade sig flaggor i samma färger. Vid utställningen i Stockholm år 1897 hade Stockholms stad planterat flaggor med dessa ljusa färger längs utmed Strandvägen, på vägen till utställningen — på själfva utställningen funnos de däremot icke — och på Hans Majestät Konungens 25-årsjubileum samma år uppsattes flaggor med dessa ljusa färger rundt om slottet. Nu vaja de ljusa färgerna på kungaborgen och på riksdagshuset, och det torde numera icke råda mycket tvifvel i vårt land om att icke dessa färger äro de rätta.

De rätta färgerna äro koboltblått och indiskt gult, eller, om man vill välja benämningar, som mera öfverensstämma med färgernas terminologi, mellanblått och guldgult. I färgsymboliken betecknar blått lugn, beständighet, trofasthet, och guldgult betecknar sol, rikedom, glädje. Alltså äfven i detta hänseende kunna vi vara stolta öfver vår nationalflagga. Vi veta, hurusom man i Danmark håller sin flagga högt, och att den finnes äfven i de minsta hem utöfver hela landet. Jag kan aldrig glömma, när jag en dag i det republikanska Frankrike, i staden Nancy, vid ett tillfälle, då en återvändande truppafdelning passerade torget, fick se, hurusom de mötande, vare sig det var arbetare, borgare eller ämbetsmän, stannade och stodo med hatten eller mössan i hand, till dess flaggan hade passerat. Skola vi någonsin komma upp till en sådan kärlek och vördnad för vår nationalflagga? Jag hoppas det. Men då måste flaggan också vara fullt bestämd, den får icke vara växlande som hittills, den får icke vara underkastad slumpens eller den enskildes godtycke i fråga om utseendet.

I förhoppning, att en lag snart kommer till stånd, som stadfäster vår flagga med afseende å såväl form och färg som användning, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till särskilda utskottets nu förevarande hemställan.

Vidare anfördes ej.

Utskottets hemställan bifölls.

*Angående
rikets flagga.
(Forts.)*

§ 4.

Angående
understöd till
vissa vid
flottan tjänst-
görande värn-
pliktiges
hushåll m. m.

Till afgörande föredrogs härefter särskilda utskottets utlåtande, n:o 4, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående understöd till de hushåll, hvilkas värnpliktiga familjeförsörjare under innevarande år varit i tjänst vid flottan kvarhållna för extra tjänstgöring utöfver lagstadgad öfningstid och hvilka för sin utkomst äro väsentligen beroende af familjeförsörjarnas arbetsförtjänst, äfvensom i ämnet väckta motioner.

I en den 11 oktober 1905 till Riksdagen aflämnad proposition hade Kungl. Maj:t, med åberopande af propositionen bilagdt utdrag af protokollet öfver sjöförvarsärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att medgifva, att af omhänderhafvande medel finge, på sätt Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt, till de hushåll, hvilkas värnpliktiga familjeförsörjare vore eller under innevarande år varit i tjänst vid flottan kvarhållna för extra tjänstgöring utöfver lagstadgad öfningstid och hvilka för sin utkomst vore väsentligen beroende af familjeförsörjarnas arbetsförtjänst, utdelas understöd med 75 öre om dagen för hvarje dag af den extra tjänstgöringstiden; med rätt för Kungl. Maj:t att hvad sålunda utgifvits, förslagsvis beräknadt till 23,000 kronor, framdeles till ersättande hos Riksdagen anmäla.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts berörda proposition hade utskottet till behandling förehaft tre motioner, väckta inom Andra Kammaren af herr *F. W. Thorsson m. fl.*, n:o 1, af herr *C. J. Odman m. fl.*, n:o 3, och af herr *S. T. Palme*, n:o 5, sistnämnda motion så vidt densamma afsåge understöd åt vissa vid flottan tjänstgörande värnpliktiges hushåll.

I dessa motioner hade föreslagits

af herr Thorsson m. fl.:

att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte af omhänderhafvande medel dels till samtliga värnpliktige vid flottan, hvilka varit under innevarande år i tjänst kvarhållna utöfver lagstadgad öfningstid, utdela understöd med 1 krona om dagen för hvarje dag af den extra tjänstgöringstiden;

och dels till de hushåll, hvilkas familjeförsörjare på detta sätt kvarhållits och hvilka vore för sin utkomst väsentligen beroende af familjeförsörjarens arbetsförtjänst, utdela därutöfver ett understöd af 50 öre för hvarje dag af denna extra tjänstgöringstid.

af herr Ödman m. fl.:

att Riksdagen ville besluta, att de värnpliktige, kvarhållna för extra tjänstgöring vid flottan utöfver lagstadgad öfningstid, måtte tillerkännas så stort tillskott i penningar, att dagaflöningen för den öfverskjutande tiden utginge med 1 krona pr dag; och

att Kungl. Maj:t måtte bemyndigas af tillgängliga medel bestrida dessa penningtillskott samt framdeles till ersättande hos Riksdagen anmäla hvad sålunda utgifvits, förslagsvis beräknadt till 60,000 kronor.

af herr Palme:

att Riksdagen ville medgifva, att af omhänderhafvande medel finge, på sätt Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt, tillskott i penningar till ett sammanlagdt belopp af högst 35,000 kronor utanordnas till sådana värnpliktige, hvilka under innevarande år varit kvarhållna i tjänstgöring utöfver dem eljest för året åliggande tjänstgöringstid, men hvilka icke kunde komma i åtnjutande af det understöd, som omförmäldes i Kungl. Maj:ts nådiga proposition i ämnet till innevarande urtima Riksdag, och hvilka därjämte kunde styrka, det de på grund af sagda extra tjänstgöring antingen lidit väsentlig minskning i sitt förvärf eller blifvit urständsatta att förskaffa sig sådan anställning, som svarade mot deras utbildning och färdigheter, dock att sådant tillskott i penningar, som här afsåges, icke finge öfverstiga för hvarje värnpliktig 50 öre för hvarje dag af den extra tjänstgöringstiden.

*Angående
understöd till
vissa vid
flottan tjänst-
görande värn-
pliktiges
hushåll m. m.
(Forts.)*

Utskottet hemställde, att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts proposition och med afslag å de i ämnet väckta motionerna, i hvad de skilde sig från propositionen, måtte medgifva, att af omhänderhafvande medel finge, på sätt Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt, till de hushåll, hvilkas värnpliktiga familjeförsörjare vore eller under innevarande år varit i tjänst vid flottan kvarhållna för extra tjänstgöring utöfver lagstadgad öfningstid och hvilka för sin utkomst vore väsentligen beroende af familjeförsörjarnas arbetsförtjänst, utdelas understöd med 75 öre om dagen för hvarje dag af den extra tjänstgöringstiden; med rätt för Kungl. Maj:t att hvad sålunda utgifvits, förslagsvis beräknadt till 23,000 kronor, framdeles till ersättande hos Riksdagen anmäla.

Vid utlåtandet hade emellertid fogats reservationer:

af herrar *Persson* i Tällberg och *Bergström*, hvilka ansett, att utskottet bort föreslå, att Riksdagen ville dels bifalla Kungl. Maj:ts föreliggande proposition, dels på grund af i ämnet väckta motioner medgifva, att Kungl. Maj:t af omhänderhafvande medel finge, på sätt Kungl. Maj:t kunde finna lämpligt, utanordna tillskott i penningar äfven till sådana värnpliktige, som icke vore familjeförsörjare, hvilka under innevarande år varit i tjänst vid flottan kvarhållna för extra tjänstgöring utöfver lagstadgad öfningstid och kunde styrka, att de efter sagda tjänstgöring och genom däraf beroende omständigheter drabbats af svårigheter att sig försörja, dock att sådant tillskott i penningar, som här afsåges, icke finge öfverstiga 50 öre för hvarje dag af den extra tjänstgöringstiden; börande det belopp, som härtill åtginge, likaledes till ersättande hos Riksdagen anmälas;

af herr *Zetterstrand*, som ansett, att utskottet bort föreslå, att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition och de i ämnet väckta motionerna, måtte medgifva, att af omhänderhafvande medel finge till samtliga värnpliktige, som vore eller under innevarande år varit i tjänst vid flottan kvarhållna för extra tjänstgöring under längre tid än två dagar utöfver lagstadgad öfningstid, för den extra tjänstgöringstiden utbetalas 50 öre om dagen utöfver det belopp af

Angående
understöd till
vissa vid
flottan tjänst-
görande värn-
pliktiges
hushåll m. m.
(Forts.)

50 öre för hvarje dag, de i sådant afseende redan uppburit, samt att därutöfver finge till obemedlade hushåll, hvilkas familjeförsörjare varit i tjänst kvarhållna, utbetalas 25 öre om dagen för den extra tjänstgöringstiden; med rätt för Kungl. Maj:t att hvad sålunda utgifvits, förslagsvis beräknadt till 70,000 kronor, framdeles till ersättande hos Riksdagen anmäla; samt af herr *Ödman*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till den af honom m. fl. väckta motionen.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till

Herr *Ödman*, som anförde: Herr talman, mina herrar! Till följd af den kungl. proposition, som nu föreligger, har jag, jämte mina länskamrater och ett tjugutal andra ledamöter af kammaren, tagit mig friheten att väcka en motion. Jag ber nu att få förutskicka den försäkran, att vår motion icke innebär det minsta misstroende mot regeringen. Ty vi medgifva, att regeringen gjort hvad icke någon annan regering gjort, i det att den själf kommit fram med ett förslag om understöd för den förlängda tjänstgöringen, och det är vackert så. Vi äro ense därom, men vilja sträcka ut understödet längre, nämligen till alla, som haft förlängd tjänstgöring. Kungl. Maj:t har utgått från hvad Riksdagen beslöt angående Gottland. Vi däremot hafva stödt vår motion på en annan lag, nämligen värnpliktslagen, där i § 27 mom. 2 ett sådant fall — förlängd tjänstgöring — förutsättes. Där säges nämligen:

»Varder fartyg, därå värnpliktig tjänstgör, hindradt att återkomma till station af flottan och blifva afmönstradt, innan tiden för den tjänstgöring, till hvilken den värnpliktige inkallats, gått till ända. är denne likväl skyldig att tjänstgöra ombord, till dess afmönstringen ägt rum. Ersättning för den öfverskjutande tjänstgöringstiden erhåller den värnpliktige enligt särskilda bestämmelser.»

Kungl. Maj:t har sedermera bestämt ersättningen till en krona per dag.

Här är ett fall, där statsmakterna förutsett, att sådant skulle kunna inträffa, som nu inträffat, nämligen en förlängd tjänstgöring utan mobilisering och krig. De personer, som nu tjänstgjort på flottan — och det gäller synnerligast personer från den provins, som jag har äran representera — hafva fått tjänstgöra tre och en half månader utöfver den tid, för hvilken de voro inkallade till tjänstgöring. Det var just efter det vi samlats till urtman n:o 1 som detta beslöts, och sedan hafva dessa personer varit inne hela förra urtman och tiden mellan riksdagarna, och först i dagarna hafva de fått resa hem. De hafva således haft betydligt längre tjänstgöring än vanligt. Under tiden hafva de förlorat mycken arbetsförtjänst. Synnerligast gäller detta om fiskarena på västkusten. Storsjöfisket är numera det viktigaste af deras fiske, och det hafva dessa ynglingar förlorat; det kan ofta gå till hundratals kronor. Men det är icke blott dessa personer, som gjort förluster, utan flera fartygsbesättningar hafva, om icke förlorat möjligheten att komma ut, så dock fått nöja

sig med sämre folk. Fartygsbesättningen består af 7 à 8 personer. När nu 2 à 3 af dem äro värnpliktige, blir hela besättningen splittrad, och de som blifva öfver kunna icke utföra fisket så som de bort, emedan de måst taga folk, som varit mer eller mindre odugligt.

Det vore väl billigt, tyckes det, att när lagen ålagt dessa personer extra tjänstgöring, dessa laglydige personer, som icke klagat, lagen också gifve dem en liten ersättning för deras visade laglydnad. Jag tror nog, att den icke varit utan sin betydelse för den stora uppgörelse, som vi hafva haft i sommar. Därför hafva vi motionärer önskat få en ersättning till dem, för att de må få se, att Riksdagen ömmar för dem, tänker på dem och icke blott tvingar dem fram.

För de personer, som ämnat läsa på styrmans- eller maskinistexamen i höst, har ett helt år gått förloradt. När jag nämner det, vill jag på samma gång lämna en upplysning, som är af stor vikt och som visserligen blifvit bekant, men som icke många tänkt på, nämligen den kloka anordning, som regeringen vidtagit, att dessa ynglingar fått läsa navigation ombord på fartygen och därvid fått hjälp af befälet. Det är en anordning, som ger mig anledning att tacka regeringen och särskildt chefen för sjöförvarsdepartementet för att den blifvit vidtagen. Men därför är det icke sagdt, att dessa ynglingar hunnit så långt, att de kunde blifva inskrifna i navigations-skolan. I annat fall förlora de ett helt år.

Det är af dessa skäl som vi tänkt oss, att det vore bäst att gifva en liten ersättning öfver hela linjen. Ty att draga upp en gräns mellan behöfvande och icke behöfvande är svårt och blir ett mycket grannlaga uppdrag. Det skall väl lämnas åt prästerna i församlingarna, men kan säkerligen väcka missnöje. Det känner man till, att när det blir fråga om att gifva sådana gratifikation, är det svårt att icke göra det så, att det uppstår missnöje. Men om Riksdagen går in på hvad vi föreslagit, kan den göra det med lugn dels på grund af nämnda paragraf i värnpliktslagen och dels på grund däraf, att det icke blir någon svårighet att verkställa utdelningen.

Jag ber, herr talman, på de skäl, som i öfrigt anförts i min motion, att få yrka bifall till densamma.

Vidare yttrade

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! När fara är å färde eller rikets säkerhet eljest sådant kräfver, är det hvarje vapenför medborgares skyldighet att genast ställa sig under fanorna, då sådant påkallas. Denna plikt bör icke kännas tung för någon, som har verkligt svenskmannasinne. Och ingen värnpliktig bör räkna på att erhålla någon slags ersättning eller godtgörelse från statskassan. Men annorlunda ställer sig saken, om man ser den från statens synpunkt. Då förefaller det mig, att, sedan lugnare förhållanden inträdt, det bör åligga statsmakterna att tillse, huruvida icke de bördor, som ålagts vissa medborgare, skulle kunna, så vidt möjligt är, jämnas ut och fördelas på rikets samtliga innebyggare. Är det nu fråga om en allmän mobilisering, då kan en dylik utjämning naturligtvis icke

*Angående
understöd till
vissa vid
flottan tjänst-
görande värn-
pliktiges
hushåll m. m.
(Forts.)*

*Angående
understöd till
vissa vid
flottan tjänst-
görande värn-
pliktiges
hushåll m. m.
(Forts.)*

ske. Men då, som nu är fallet, det endast har varit en mobilisering af vissa bygders värnpliktige, synes det mig däremot som om den extra tjänstgöring, som ålagts dem, borde kunna godtgöras och sålunda en utjämning ske. Regeringen har nu också, synes det, utgått från denna synpunkt, då den föreslagit, att »till de hushåll, hvilkas värnpliktiga familjeförsörjare vore eller under innevarande år varit i tjänst vid flottan kvarhållna för extra tjänstgöring utöfver lagstadgad öfningstid och hvilka för sin utkomst vore väsentligen beroende af familjeförsörjarnas arbetsförtjänst», ett understöd skulle lämnas. Genom ett bifall till denna regeringens proposition har man ju alldeles gifvet undanröjt de allra värsta olägenheterna af den extra tjänstgöringen. Men som herrarne se, är det åtskilliga motionärer och äfven reservanter, som ansett, att man borde gå längre. I sådant hänseende hafva herrar Persson i Tällberg och Bergström föreslagit, att äfven icke familjeförsörjare skulle erhålla en ersättning, då de drabbats af svårighet att sig försörja. Bifaller man denna framställning, har ju en ytterligare utjämning ägt rum, och man borde ju, teoretiskt taget, kunna känna sig ganska tillfredsställd af detta. Men på sätt föregående talare framhållit, måste det medgifvas, att det medför stora svårigheter och blir ganska vanskligt att bestämma, hvilka som skola hafva denna ersättning och hvilka som icke skola det. Huru myndigheterna än därvid gå till väga, är jag öfvertygad om att de få svårt att värja sig för misstanken att hafva handlat mindre omtänksamt och att hafva begått mannamån. För att undvika detta skulle man kunna gå den väg, som åtskilliga motionärer föreslagit, nämligen att lämna något understöd åt alla. Häremot kan göras två invändningar. Den ena är den, att det skulle skapa ett farligt prejudikat för framtiden, och den andra, att det skulle inträffa, att åtskilliga värnpliktige genom att erhålla en dylik ersättning skulle komma att rent af skörda vinst af sin tjänstgöring. Jag vill icke underkänna betydelsen af dessa invändningar. Men hvad frågan om prejudikatet beträffar, vill jag framhålla, att kommande Riksdagar icke äro bundna af den nuvarande Riksdagens beslut, och att omständigheterna i allmänhet påkalla olika bestämmelser. Och hvad den andra invändningen beträffar, nämligen att somliga kunna rent af få en fördel af tjänstgöringen, så är det visserligen sant, men jag må säga, att jag missunnar dem det icke. Alla dessa värnpliktige hafva under brydsamma förhållanden utgjort en säkerhetsvakt för landet, och när vi sluppit undan krigiska förvecklingar, tror jag, att i glädjen däröfver och af tacksamhet för de mödor, samtliga dessa värnpliktige fått underkasta sig, vi skola känna oss villiga att gifva ett ekonomiskt uttryck för denna tacksamhet, hvilket då kan få karaktären af ett landets tack för god vakt.

Den motion, som herr Ödman och hans medmotionärer väckt och som han äfven upptagit i sin reservation, kan jag för min del icke biträda på den grund, att om den bifalles, komma familjeförsörjarna i sämre ställning, än Kungl. Maj:t föreslagit. Och man får väl dock medgifva, att familjeförsörjarna äro de, som i främsta rummet behöfva godtgörelse af statsverket. Jag har därför tagit

mig friheten att i en reservation yrka ungefär hvad Kungl. Maj:t i sin proposition och herr Ödman jämte hans medmotionärer föreslagit samfaldt, d. v. s. att man åt samtliga värnpliktige skulle gifva en extra ersättning af 50 öre pr dag utöfver den ersättning af 50 öre, som de redan uppburit, och att familjeförsörjare skulle därutöfver erhålla ytterligare 25 öre pr dag.

Denna min reservation sammanfaller, såsom herrarne se, med den framställning, som gjorts af chefen för flottans stab, och de siffror, som af mig förslagsvis äro uppgifna, grunda sig på de sifferuppgifter, som af de militära myndigheterna blifvit inför utskottet framlagda.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till min vid utlåtandet fogade reservation.

Herr Thorsson: Herr talman, mina herrar! Jag har tillåtit mig att tillsammans med mina tre partikamrater i Riksdagen väcka motion om ersättning med 1 krona pr dag till alla värnpliktige och 1 krona 50 öre pr dag till dem af dem, som äro familjeförsörjare. Vi ha nämligen ansett, att den princip, som är framhållen af chefen för flottans stab, att något utöfver det vanliga dagtraktamentet bör tilldelas alla de värnpliktige, är riktig, men vi dela icke hans uppfattning angående beloppet, utan anse detta vara för lågt, om man nämligen skall lämna något verkligt understöd åt dessa värnpliktige. Det är nog så, att flere af dessa, som en längre tid legat i militär-tjänstgöring, när de åter komma ut i det civila lifvet, mötas af svårigheter att skaffa sig sin utkomst. Det är således riktigt och rättvist att tilldela dem något understöd, och detta understöd bör tilldelas icke endast familjeförsörjare, utan äfven dem, som icke äro familjeförsörjare.

Den uppfattning, som herr sjöministern har framfört, att hvar och en har skyldighet att fullgöra denna tjänstgöring såsom en direkt följd af hans medborgarskap i det land han tillhör, den uppfattningen tror jag skulle ha slagit bättre an på de värnpliktige, om den åtföljts af den gratifikation, som vi hafva föreslagit.

Som saken nu föreligger, hyser jag mycket små förhoppningar därom, att Riksdagen skall lämna sitt bifall till hvad vi i vår motion föreslagit, och jag tager mig därför friheten att yrka bifall till herr Zetterstrands reservation, då det yrkande, som framställts i denna reservation, står närmast vårt förslag och i någon mån tillfredsställer de önsksningar, som vi i motionen framställt.

Chefen för sjöförsvarsdepartementet, herr statsrådet Lindman: Herr talman, mina herrar! Det är på grund af särskilda förhållanden, en del värnpliktige vid flottan under innevarande år måst kvarhållas i tjänstgöring utöfver den ordinarie öfningstiden, och de årsklasser, som här äro i fråga, äro dels de till allmän tjänst inskrifna ungefär 1,100 man, hvilkas ordinarie öfningstid börjat den 9 januari och skolat sluta den 1 juli, men hvilka kvarhållits i tjänst icke mindre än 3 $\frac{1}{2}$ månader utöfver den ordinarie öfningstiden, och dels de till

Angående understöd till vissa vid flottan tjänstgörande värnpliktiges hushåll m. m.
(Forts.)

Angående
 understöd till
 vissa vid
 flottan tjänst-
 görande värn-
 pliktiges
 hushåll m. m.
 (Forts.)

sjötjänst inskrifna eller öfverförda af 1904 och 1905 års klasser, ej fullt 900 man, hvilka kvarhållits i tjänst utöfver den ordinarie öfningstiden ett antal dagar, som ännu icke kan exakt uppgifvas, då alla fartyg ännu icke afmönstrats, men hvilken tid torde uppgå till omkring 14 dagar och i hvad fall som helst icke kommer att öfverstiga 19 dagar. Då gäller det naturligtvis att afgöra, huruvida dessa värnpliktige för den extra tjänstgöring, som de sålunda haft, skola komma i åtnjutande af extra ersättning utöfver de 50 öre per dag, som de därför redan uppburit. Undersöker man, huru värnpliktslagen ställer sig till denna fråga om ersättning, så finner man, att denna lag icke lämnar stöd för utbetalande af dylik extra penningersättning. Värnpliktslagen stadgar nämligen, att för de värnpliktige, som ha längre ordinarie öfningstid än 240 dagar, hvilken ju efter 1907 blifvit den allmänna, ehuru för vissa vapenslag föreskrifvits längre öfningstid, skall utgå särskildt tillskott i penningar för den öfningstid, som öfverskjuter 240 dagar, och vidare stadgar värnpliktslagen, såsom herr Ödman redan nämnt, att om fartyg icke hinner återkomma till station i så god tid, att värnpliktig kan afmönstra, innan öfningstiden är slut, han i anledning häraf skall bekomma extra penningtillskott. Dessa äro de två fall, då värnpliktslagen medgifver extra penningtillskott åt de värnpliktige, men det föreliggande fallet är icke hänförligt till något af dessa. I föreliggande fall hafva nämligen de värnpliktige kvarhållits i extra tjänstgöring på grund af 28 § värnpliktslagen. De hafva sålunda fullgjort den skyldighet, som åligger de värnpliktige, att tjänstgöra, då rikets försvar det kräfver. Man har icke kunnat kvarhålla de värnpliktige på grund af den utaf herr Ödman åberopade paragrafen, då denna paragraf lämnar medgifvande därtill endast i det fall, att ett fartyg icke hinner återkomma till stationen i rätt tid, men däremot icke lämnar medgifvande att föreskrifva, att ett fartyg icke får återvända till stationen på sådan tid, att det ej hinner afmönstras, innan de värnpliktiges tjänstgöringstid är till ända. Däremot kan Kungl. Maj:t på grund af 28 § värnpliktslagen inkalla de värnpliktige till tjänstgöring eller kvarhålla dem i sådan, när rikets försvar det kräfver.

Men om sålunda värnpliktslagen icke gifver stöd för utbetalande af dylik ersättning, så kan däremot invändas, att rättvisa och billighet dock kräfva, att sådan godtgörelse utbetalas. Då måste man undersöka, huruvida rättvisa och billighet kräfva, att *alla* värnpliktige skola komma i åtnjutande af sådant understöd eller om understöd skall tilldelas endast vissa kategorier, som däraf kunna vara i särskildt behof. Om understöd skulle lämnas åt alla, håller jag före och anser mig här böra framhålla det, att en sådan åsikt, om den gör sig gällande, kommer att medföra ganska vidt gående konsekvenser. Man måste tänka sig möjligheten däraf, att det fall, som inträffat i år, kan komma att upprepas ett annat år och att de värnpliktige äfven då komma att kvarhållas i extra tjänstgöring. Beviljar man nu för innevarande år ersättning åt alla värnpliktige,

fordrar rättvisan, att äfven åt dem, som ett annat år komma att inkallas, beviljas ett liknande understöd.

Man kan ju visserligen säga, att det endast varit ett litet fåtal af de värnpliktige, som i år varit inkallade, men det lärer icke kunna påstås, att detta skulle medföra någon rätt för alla de sålunda inkallade att få särskild ersättning. Den omständigheten, att icke alla värnpliktige varit inkallade till tjänstgöring, innebär ju för dem, som icke blifvit inkallade, en minskning i den dem åliggande skyldigheten att biträda vid landets försvar, men icke kan detta för dem, som varit inkallade, medföra någon rätt till särskild ersättning.

Men om sålunda några skäl icke kunna anses föreligga därför, att extra ersättning skall utbetalas till alla värnpliktige, så ber jag i afseende å frågan om hvilka värnpliktige, som böra komma i åtnjutande af sådan ersättning, att få återkomma till hvad jag nys nämnade om hvad rättvisa och billighet kunna anses kräfva, och dessa kräfva ovedersägligen, att dem, som kommit i en särskildt ogynnsam ställning på grund af de inträffade undantagsförhållanden, som legat däri att de inkallats i tjänstgöring, tilldelas någon ersättning. Då måste man i främsta rummet fästa sig vid dem, som äro familjeförsörjare. Staten bör tillse, att dessa personer och deras familjer icke blifva lidande därför, att staten tager deras tjänst i anspråk.

Ett fall angående enahanda ersättning har förut inträffat, nämligen år 1904, då de värnpliktige på Gottland inkallades till extra tjänstgöring. Riksdagen beviljade då ett anslag att med 75 öre om dagen utdelas till de hushåll, hvilkas familjeförsörjare vore värnpliktige, som varit inkallade i extra tjänstgöring, och som vore i särskildt behof af sådant understöd. Kungl. Maj:t har nu ansett, att det beslut, som Riksdagen då fattade, med fördel borde kunna tillämpas äfven i nu förevarande fall, och att förhållandena nu varit ganska likartade med dem, som år 1904 förelågo på Gottland. Kungl. Maj:t har emellertid, såsom framgår af motiveringen, gått ett litet steg längre än Riksdagen då gjorde, i det att Kungl. Maj:t ansett, att understöd borde tillkomma äfven sådana hushåll, som icke utgjordes af den värnpliktige familjeförsörjarens hustru och barn, utan äfven andra hans anhörigas hushåll, därest han själf är medlem af samma hushåll. Värnpliktslagen talar ju också i viss mån om dylika fall. Undantag från skyldigheten att fullgöra värnplikten medgifves ju där för bland andra ende arbetsföre sonen till orkeslös eller vanföra fäder eller änka etc. och ende arbetsföre brodern till ett eller flera minderåriga eller vanföra faderlösa syskon. Det kan emellertid ifrågasättas, huruvida icke äfven andra, som äro att anse såsom direkta familjeförsörjare, borde af samma anledning undantagas från den ordinarie värnplikten, men detta kan emellertid icke ske på grund af värnpliktslagens bestämmelser. Så mycket större skäl synes det mig då vara att medgifva särskild ersättning åt dylika värnpliktige för den tid, som öfverskjuter den ordinarie öfningstiden.

På dessa skäl har nu Kungl. Maj:t ansett, att dessa personer borde erhålla denna ersättning af 75 öre om dagen. Om man fattar beslut i öfverensstämmelse därmed, torde det ej möta så stora prak-

Angående understöd till vissa vid flottan tjänstgörande värnpliktiges hushåll m. m.
(Fortss.)

Angående
understöd till
vissa vid
flottan tjänst-
görande värn-
pliktiges
hushåll m. m.
(Forts.)

tiska svårigheter att kunna tillämpa utdelningen af detta understöd. Ty det lär icke vara så svårt att afgöra, huruvida en värnpliktig är familjeförsörjare eller ej, ej heller huruvida det hushåll han tillhör är i verkligt behof af ersättning. Naturligtvis är det allra lättast att göra så, som vissa reservanter föreslagit, eller att gifva understöd åt alla; detta är ju helt och hållet en räknefråga. Däremot synes det mig, att det skulle kunna möta åtskilliga svårigheter att kunna tillämpa ett beslut, som ginge i den riktning, som af herrar Persson i Tällberg och Bergström angifvits i deras reservation, då de säga, att — utöfver det som Kungl. Maj:t föreslagit — skulle understöd kunna tilldelas dem, »som kunna styrka, att de efter sagda tjänstgöring och genom därpå beroende omständigheter drabbats af svårigheter att sig försörja». Det torde väl vara ganska svårt att afgöra, om de svårigheter, som drabbat dessa, varit föranledda af den omständigheten, att de varit kvarhållna i extra tjänstgöring; och det torde kunna förutsättas, att lättheten att få understöd skulle komma att bero på den lätthet, hvarmed den ena eller andra värnpliktige skulle kunna styrka, att han verkligen iråkat sådana svårigheter. Dessutom skulle understödet utbetalas af Konungens befallningshafvande i flera län och icke af *en* Konungens befallningshafvande; och då kan svårighet uppstå att få en genomgående princip för rättvis fördelning af understöden.

Hvad slutligen beträffar själfva det belopp, som af Kungl. Maj:t föreslagits, eller 75 öre, är det såsom nyss nämndes detsamma, som föreslogs för Gottland år 1904 och som därigenom har fått en viss häfd för sig. Jag vågar erinra därom, att det belopp, som af herr Ödman i hans reservation föreslagits, skulle för familjeförsörjarna ställa sig sämre än de belopp, som Kungl. Maj:t föreslagit. Ty efter herr Ödmans förslag skulle den värnpliktige erhålla 50 öre, under det att han enligt Kungl. Maj:ts skulle få 75 öre. Således ställer sig det förslaget ogynnsammare för familjeförsörjarna eller just för dem, som äro i största behof af understöd, hvarjämte herr Ödman som bekant föreslår 50 öre om dagen till dem, som icke äro familjeförsörjare, under det att Kungl. Maj:t därvidlag icke föreslår något.

Jag har ansett mig böra framhålla dessa synpunkter, som möjligen vid beslutets fattande i någon mån böra tillmätas betydelse.

Herr Bergström: Herr talman, mina herrar! Herr statsrådet och chefen för sjöförvarsdepartementet framhöll, att ett bifall till någondera af de reservationer, till hvilka bifall redan här yrkats, skulle kunna leda till vidtgående konsekvenser; och han påvisade särskildt en sådan konsekvens, nämligen att, om det skulle inträffa ett följande år, att ett dylikt kvarhållande i tjänstgöring måste äga rum — måhända i större omfattning än nu — det skulle ställa sig mycket svårt, kanske rent af omöjligt för Riksdagen att säga nej till en liknande framställning. Det kan naturligtvis tänkas ännu mera vidtgående konsekvenser, och det är väl dem, som Riksdagens ledamöter framför allt komma att visa farhåga för, nämligen att, när yrkanden hädanefter framställas på förhöjd dagaflöning öfver

hela linjen, de, som frambure dessa yrkanden, då komme att till stöd härför åberopa ett dylikt bifall till någon af de utaf mig nu antydda reservationerna. Jag tager äfven för gifvet att, då representanterna för statsutskottets majoritet här uttala sig, de skola framför allt fästa sig vid den sistnämnda synpunkten.

Då man nu emellertid, äfven om man ej bestämdt ställer sig på den ståndpunkten, att man hyser en afgjord fruktan för en allmän höjning af dagaflöningen, naturligen måste inse, att betänkligheter kunna resa sig mot hvarje åtgärd, som kan innebära ett gifvande på hand i fråga om förhöjd dagaflöning öfver hela linjen, så synes det mig, som om man hade skäl att här taga i betraktande, huruvida det icke verkligen finnes kategorier utöfver dem, som beröras i den kungl. propositionen, åt hvilka man, utan dylika konsekvenser, kan och bör lämna någon ersättning eller något understöd för den extra tjänstgöringen.

Herr statsrådet framhöll, att rättvisa och billighet talade för att här, liksom fallet hade varit med afseende på tjänstgöringen å Gottland 1904, de som ha familjer att försörja äfven kunde för dem påräkna något understöd, där detta vore påfordrerligt. Men det synes mig för min del, att detsamma måste gälla, ifall en värnpliktig genom denna sin extra tjänstgöring faktiskt har blifvit beröfvad en möjlighet till utkomst, som skulle ha varit honom gifven, för den händelse han i laga tid hade fått komma ifrån tjänstgöringen. Det synes mig särskildt, att omständigheterna äro så ömmande med hänsyn både till fiskare- och sjömansbefolkningen, att man svårligen bör kunna underlåta att ifrån Riksdagens sida taga den hänsyn som, enligt mitt förmenande, alla parter här borde kunna taga. Herr Ödman — som afgifvit den ena reservationen — framhöll åtskilliga exempel på att personer tillhörande sjömanskåren genom denna tjänstgöring skulle kunnat bli beröfvade tillfälle till ett för deras framtid och nutid viktigt arbete; och det torde icke vara svårt att uppleta en hel del exempel på att så måste nödvändigtvis vara fallet. Då jag nu för min del icke uppfattat herr statsrådets ord så, som om han på något sätt har velat motsätta sig ett antagande från Riksdagens sida af ett beslut, som går något utöfver hvad Kungl. Maj:t föreslagit, och då jag föreställer mig, att de svårigheter i afseende på tillämpningen, om hvilka herr statsrådet talade, icke skola visa sig öfverkomliga — jag ber att få fästa uppmärksamheten på att samma myndigheter, olika Konungens befallningshafvande i olika län, måste dock företaga en pröfning, äfven om man slutligen stannar vid Kungl. Maj:ts förslag, och att faran för att tillämpningen icke kommer att bli fullt likartad föreligger äfven enligt Kungl. Maj:ts förslag, om också i mindre utsträckning — då så är, synes det mig, att man i valet mellan att låta bestämma sig af dessa svårigheter vid tillämpningen och farhågorna för dem och den andra synpunkten, den som, enligt mitt förmenande, bör vara hufvudsynpunkten, nämligen hvad rättvisa och billighet kräfva, nödvändigtvis måste stanna vid sistnämnda synpunkt. Det synes mig, att Riksdagens ledamöter åtminstone borde gå så långt som herr

Angående understöd till vissa vid flottan tjänstgörande värnpliktiges hushåll m. m.
(Forts.)

Angående
 understöd till
 vissa vid
 flottan tjänst-
 görande värn-
 pliktiges
 hushåll m. m.
 (Forts.)

Persson i Tällberg och jag gjort i vår reservation. Jag skall därför, herr talman, tillåta mig att yrka bifall till denna vår reservation.

På samma gång jag det gör, vill jag ha rättade ett par små inadvartenser, som i brådskan att få betänkandet färdigt och förelagdt kamrarna ha insmugit sig. Det fattas nämligen i fjärde raden från slutet tre ord, hvarjämte ett ord är felaktigt och skall ersättas med ett annat, så att, om jag börjar med ordet »dock» i femte raden från slutet på reservationen, denna skulle komma att få följande lydelse: »dock att sådant tillskott i penningar, som här afses, icke må öfverstiga för hvarje värnpliktig 50 öre för hvarje dag af den extra tjänstgöringstiden; börande det belopp som härtill åtgår *framdeles* till ersättande hos Riksdagen anmälas.»

Jag tillåter mig således, herr talman, att yrka bifall till den af herr Persson och mig afgifna reservationen med de af mig däri nu gjorda ändringar.

Häruti instämde herr *Persson* i Tällberg.

Herr vice talmannen: På de skäl, som blifvit af herr statsrådet och chefen för sjöförvarsdepartementet anförda, anhåller jag att få yrka bifall till särskilda utskottets hemställan.

Herr Jansson i Krakerud: Jag tager mig friheten att nämna, att jag icke är fullt belåten vare sig med Kungl. Maj:ts förslag eller med en del af reservationerna. Kungl. Maj:ts förslag har det felet, att det fått en sådan affattning, att det mot Kungl. Maj:ts bestämda vilja kommer att tolkas så, att allmänheten blir missbelåten. Ty då det heter: »hvilka för sin utkomst äro väsentligen beroende af familjeförsörjarnas arbetsförtjäst», så frågar jag, huru Kungl. Maj:t skall veta, hvilka som äro väsentligen beroende af sina familjeförsörjares arbetsförtjänst. Jag tror således, att om man ser på Kungl. Maj:ts proposition, måste man erkänna, att Kungl. Maj:t på inga villkor kan fördela detta anslag fullt rättvist. Samma fel ha de två reservanterna, herrar Persson i Tällberg och Bergström, gjort sig skyldiga till i sitt förslag. De öfverlämna åt Kungl. Maj:t att utanordna understödet såsom Kungl. Maj:t finner lämpligast. Därför synes det mig som herr Zetterstrands reservation vore lämpligast att antaga.

Jag tror för min del dessutom, att det ej skedde någon olycka, om man gäffe alla värnpliktige lika ersättning. Man kan då verkligen göra den invändningen, att det är en del, som icke har behof af någon ersättning, ity att det är en del värnpliktige, som äro förmögna, under det att en del äro fattiga. Det är alldeles riktigt; men om man vill åstadkomma en fullständig rättvisa mot alla, så måste man äfven gifva åt alla, därför att de förmögna, som inga barn ha, enligt inkomstskatteförordningen ej skatta mera till staten efter sina inkomster än de förmögna, som ha många barn, hvilka de måste skicka ut till tjänstgöring. Jag tror således, att om man delar ut ersättningen lika åt alla, skall man komma rättvisan

mycket närmare, än om man toge hänsyn blott till vissa kategorier. Då jag anser herr Zetterstrands förslag vara mest lämpligt i det nu antydda afseendet, så skall jag be att få yrka bifall till det samma.

*Angående
understöd till
vissa vid
flottan tjänst-
görande värn-
pliktiges
hushåll m. m.
(Forts.)*

Herr Olofsson: Såsom medmotionär vill jag med några ord söka att försvara den motion, jag skrifvit på tillsammans med herr Ödman. Hvad jag nu vill säga rör hufvudsakligen landtarmén, i fråga om hvilken jag något känner förhållandena härvidlag, särskildt i frågan om gränsbevakningen uppe i Jämtland. Nu är det visserligen här blott fråga om flottan, men dessa frågor hänga tillsammans så, att vi torde få tala om dem i ett sammanhang.

Hvad gränsbevakningen i Jämtland beträffar, så kan man ju säga, att det skulle ske ganska stor orätt mot de värnpliktige, som nu ha måst tjänstgöra en ganska lång tid utöfver den ordinarie värnpliktstiden, därest de ej skulle få någon ersättning. Jag känner särskildt beträffande Jämtland, att den uppfattningen gjort sig gällande bland de värnpliktige, som där deltagit i gränsbevakningen, att de skulle under det kommande årets öfningar få tillgodoräkna sig en afprutning på lika många dagar, som de nu tjänat utöfver den ordinarie tiden. Detta lär ju ej vara fallet, utan beror på ett missförstånd. Men då skulle ju icke dessa, som nu tjänat och arbetat ganska strängt och fått både frysa och svälta, få vare sig afprutning på tjänstgöringstiden under nästkommande år — nämligen de, för hvilka ännu en tids öfning återstår — eller ersättning för den tid de i år tjänstgjort extra; och detta skulle säkerligen väcka ganska stort och berättigadt missnöje.

Jag tror, att det vore med rättvisa och billighet förenligt, att de finge ersättning efter det förslag, som vi motionärer framlagt. Visserligen låter det mycket tilltalande, att endast familjeförsörjare och af dem de, som äro i verkligt behof, skola få understöd, men den frågan berör väl snarare kommunerna, den kommunala fattigvården. Man bör icke i detta fall, synes det mig, sörja så mycket för den saken, utan rättvisligen böra alla ha lika. Eljest blir det orättvisa gentemot andra landsdelar, vid hvilkas regementen de värnpliktige icke alls deltagit i gränsbevakningen. De slippa undan, men de som ligga vid gränsen ha fått sätta till både tid och pengar. Det kan hända, att det finnes fäder, som ha både en och två och tre söner, hvilka år efter år få gå ut i denna tjänstgöring. De ha nu kanhända varit tvungna att själfva låna pengar för att skicka till sin son, som var på bevakning vid norska gränsen. Det är då mycket möjligt att den far, som måste låna pengar för detta ändamål, vore fullt ut lika berättigad att få ersättning som den värnpliktige, hvilken själf är familjeförsörjare.

Enligt de öfriga reservanternas förslag blir det de, som hålla sig framme, som få något, de andra, som icke vilja eller kunna anlita den utvägen, utan vilja draga sig fram på egen hand, de bli utan. Jag tycker, att det vore mer rättvist och full rättvisa att gifva alla lika.

Angående
understödd till
vissa vid
flottan tjänst-
görande värn-
pliktiges
hushåll m. m.
(Forts.)

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den af herr Ödman afgifna reservationen, hvilket innebär detsamma som bifall till motionen.

Herr Dahlberg: Hufvudsakligast af det skäl, att ifrågavarande mobiliseringsåtgärd ifrågasattes under en tid af året, då arbetsförtjänsterna just i de orter som åtgärden afsåg äro jämförelsevis de bästa, anser jag att det högre beloppet bör medgifvas.

Då således herr Zetterstrand har fullgoda skäl för sitt yrkande, ber jag att få instämma med honom.

Herr Branting: Ehuru frågan icke tycks intressera kammaren så mycket, kan jag icke underlåta att tillägga ett par ord till hvad som redan sagts.

Herr vice talmannen hemställde om bifall till utskottets förslag på de skäl, som anförts af statsrådet och chefen för sjöförvarsdepartementet. Jag åhörde denne talares anförande så uppmärksamt jag kunde, och jag fann att han sökte bevisa, att någon rätt hade dessa värnpliktige icke till den ersättning, som här ifrågasatts af motionärerna. Ja, det må vara sant, att värnpliktslagen icke ger dem en sådan rätt: ingen har heller påstått någonting dylikt. Men nog är det tydligt, att billighetsskäl tala starkt för ett öfverskridande härvidlag af den rena rättssynpunkten. Kungl. Maj:t har ju också i någon mån beaktat dessa skäl, men det kan icke heller bestridas — hvad som här också framhållits — att vissa landsdelars värnpliktiga ungdom blifvit mer betungad än andra landsdelars. Mot detta anmärkte herr statsrådet och chefen för sjöförvarsdepartementet, att saken kunde ses på det sättet, att dessa andra icke alls hade blifvit betungade och således egentligen borde vara tacksamma för att de sluppit undan, men jag tror icke att man kan resonera på det viset: det skulle föra till mycket underliga konsekvenser. Här har Riksdagen ett tillfälle att göra en utjämning till förmån för de landsdelars värnpliktiga ungdom, hvilka — säga hvad man vill — fått sig en ganska tung extra börda pålagd.

Att en del af dem, när de återkomma till sina gamla arbetsplatser, finna dessa stängda, det är ganska visst. Men sedan är det sant, som erinrats, att det kan vara kinkigt nog att göra en ordentlig utredning af detta, så som föreslagits af herrar Bergström och Persson i Tällberg. Att gifva ersättning endast åt några, men icke åt alla, det skulle kunna medföra det omdöme, att man icke ginge fullt rättvist till väga. Om den enes anspråk gillades, men den andres icke gillades, skulle detta kunna väcka mindre behagliga känslor på en del håll. Då återstår endast utvägen att gifva något åt alla och därvidlag se till, att de familjeförsörjare, som äro behöfvande, skola få något mera. På den principen är herr Zetterstrand inne i sin reservation, och churu jag för min del anser de af honom föreslagna beloppen vara för låga, är det uppenbart, att man icke kan komma längre för ögonblicket än att samla åtminstone

några kring herr Zetterstrands reservation, hvarför jag, herr talman, ber att få yrka bifall till densamma.

Herr Persson i Stallerhult: Jag ber att få instämma med vice talmannen i hans yrkande på bifall till utskottets förslag.

Den fråga, som här föreligger, är efter mitt förmenande en ganska stor principfråga: huruvida man för tjänster, sådana som det här är tal om, skall betala de värnpliktige utöfver hvad värnpliktslagen och bestämmelserna beträffande ersättning åt värnpliktige stadga. Jag för min del kan icke se annat än att, ifall man biträder vare sig den ena eller den andra reservantens förslag, man därigenom har öppnat vägen icke blott för likartade anspråk, som kunna framkomma en annan gång, utan äfven för anspråk med mer vidtgående konsekvenser. Jag för min del kan icke vara med därom. Är det så, att den dagafföring, som nu är bestämd, anses vara för låg, bör man på andra sätt, synes det mig, söka rättelse däri än att, såsom nu är föreslaget, söka införa tillfälliga eller partiella förändringar.

Riksdagen framhöll visserligen år 1904 på ett sätt sin anslutning till partiella förändringar i sådant förhållande, som här afses: men då får man också söka återföra i minnet de motiver, som gällde för den förändring, som då föreslogs och som äfven nu är föreslagen att tillämpas med någon utsträckning. 1904 förelåg nämligen en motion om att utbetala 50 öre om dagen utöfver hvad som redan erhållits — också 50 öre om dagen —, till de värnpliktige, som inkallats till extra tjänstgöring på Gottland. Statsutskottet och sedermera Riksdagen godkände visserligen ett förslag härom, men icke i den utsträckning motionären afsåg, utan inskränkt så, att det skulle utbetalas 75 öre för denna extra tjänstgöring blott till sådana familjeförsörjare, som Riksdagens skrifvelse närmare preciserade. Orsaken till att Riksdagen år 1904 antog ett dylikt förslag tror jag ligger mycket klart angifven i den skrifvelse, som Riksdagen aflät. Sedan Riksdagen närmare utredt frågan, heter det nämligen där:

»Så mycket hellre hade Riksdagen ansett någon åtgärd i motionens syfte böra vidtagas, som redan i gällande värnpliktslag af den 14 juni 1901 medgifvits lättnader vid värnpliktens fullgörande för vissa i lagens § 16 mom. 2 angifna värnpliktiga — t. ex. enda arbetsföre sonen till orkeslös eller vanför fader. Och med dessa värnpliktiga syntes uti ifrågavarande afseende — med hänsyn till att mobiliseringen då afsåge jämväl äldre årsklasser — böra jämställas äfven de värnpliktiga, som ägde hustru eller barn, hvilka vore af deras arbete för sitt uppehälle väsentligen beroende.»

Och så beslöt Riksdagen, att dessa familjeförsörjare skulle erhålla 75 öre utöfver hvad alla värnpliktige redan erhållit.

Nu är det klart, att för den händelse värnpliktslagen innehölle bestämmelse därom, att de, som äro familjeförsörjare, äfven, i likhet med enda arbetsföre sonen till orkeslös eller vanför fader, skulle få uppskof med sin tjänstgöring och i följd af detta uppskof stode kvar till viss tid, så att de kunde bli befriade från tjänstgöring — om värnpliktslagen, säger jag, innehölle dylika bestämmelser, tar jag

*Angående
understöd till
vissa vid
flottan tjänst-
görande värn-
pliktiges
hushåll m. m.
(Forts.)*

Angående
understöd till
vissa vid
flottan tjänst-
görande värn-
pliktiges
hushåll m. m.
(Forts.)

för gifvet, att Riksdagen år 1904 afslagit den då gjorda framställningen. Men därför att det fanns sådana kategorier bland de värnpliktige på Gottland, som voro familjeförsörjare eller under tiden blifvit det, så beslöt Riksdagen, att de skulle få understöd till sina hemmavarande familjer för den extra tjänstgöringstiden. Det var icke möjligt för dem att erhålla något sådant uppskof, utan de måste finna sig i att fullgöra sin tjänstgöring, och därför ansåg Riksdagen, att man skulle lämna ett litet understöd, hvilket äfven jag för min del finner vara rätt handladt.

Nu har Kungl. Maj:t i denna proposition, som är tillstyrkt af utskottet, hemställt, att äfven den, som är medlem af familj, som är i behof af understöd, skall få sådant understöd. Ja, i så fall tror jag, att man nog skall kunna framkonstruera många sådana familjer. Jag tänker särskildt därvidlag på fattiga torpare, som ha en eller två söner, hvilka måste gå ut i tjänstgöringen. De ha icke kunnat blifva befriade vid inskrifningsförrättningen, och därför skall denna familj få understöd. Jag tar åtminstone för gifvet, att denna bestämmelse kommer att tolkas så, och jag anser denna tolkning väl behöflig. Men enligt motionärernas och reservanternas förslag skulle samtliga värnpliktige erhålla dessa 75 öre såsom ett plus. Det är möjligt, att denna fråga vid nu föredragna ärende icke har så stor betydelse som vid nästa punkt på föredragningslistan, hvilken ju rör landthären. Flertalet af de värnpliktige från landet, eller åtminstone en stor del af dem, utgöres af lagstadda tjänare. Hur ställer det sig då för dem? Jo, det är klart att de få 75 öre om dagen för den extra tjänstgöringen, såsom här ifrågasatts: de få 75 öre för att de gå där längre tid, och det kommer dem ensamt till godo. Men, mina herrar, vi få betänka, att det i själva verket är husbonden som drabbas af förlusten. Enligt värnpliktslagen och tjänstehjonsstadgan har, såsom vi veta, husbonden icke rättighet att göra anspråk på tjänaren, därför att tjänaren fullgör värnplikt under längre tid än man kunde beräkna, när man städde honom. Husbonden får lega i hans ställe, om så behöfs, det är således husbonden, som får lida för att hans tjänare är borta längre tid än beräknadt var. Då frågar jag, är detta rätt och billigt? Skall tjänaren på detta sätt uppbära ersättning för att han tjänstgör extra någon tid, skall han göra förtjänst på att han fullgör sin värnplikt, under det att husbonden lider förlust. Jag tror icke att det är skäl i, och jag tror icke ens att det går för sig att på detta sätt öka tungan för den, som i alla fall egentligen får bära tungan i detta fall.

Jag tycker verkligen, att många skäl tala för att icke gå med på reservanternas förslag att höja ersättningen till flere än hvad Kungl. Maj:t föreslagit.

Värnpliktslagen, den högt beprisade värnpliktslagen är ju afsedd att gifva oss ett starkt och godt nationalförsvar, men genom att ackordera med hvarje värnpliktig, hur mycket han skall ha i betalning för att han fullgör sin värnplikt, neddrager man nationalförsvaret till en yrkeshär. Man återgår då nästan till det gamla indelningsverket med dess yrkeshär: man ackorderar om hur mycket

hvar och en skall ha för att fullgöra sin skyldighet. Det blir här som på andra håll, att arbetsgifvare och arbetare ackordera om hur mycket arbetaren skall ha, och om man icke kommer öfverens, om man icke betalar hvad som begärs, kan det komma att gå här som på många andra ställen: man nedlägger arbetet!

För min del anser jag, att man bör vara försiktig i sådana fall som det nu föreliggande. Är det så, att de nu lagstadgade 50 örena utgöra ett för lågt belopp, då må vi ändra lagen i det fallet och höja ersättningen till de värnpliktige, när Riksdagen blir ense därom. Men att på partiella omvägar införa detta system anser jag icke vara klokt, och därför har jag instämt i det af utskottsmajoriteten framställda förslaget, till hvilket jag äfven här får yrka bifall.

Herr *Hammar skjöld* instämde häruti.

Herr Hedlund: Herr talman! Jag undrar, om icke den föregående ärade talaren begick ett misstag, då han nämnde, att den vid 1904 års riksdag väckta motionen om ersättning till värnpliktige å Gottland gick ut på att 50 öre skulle tilldelas hvar och en af de till extra tjänstgöring inkallade värnpliktige, utan någon inskränkning. Motionären begränsade i själfva verket sitt yrkande till att omfatta endast sådana värnpliktige, som voro i behöfvande omständigheter. Följande år utsträckte han visserligen sitt yrkande därhän, att det gällde de behöfvande värnpliktige äfven under den *ordinarie* tjänstgöringen, men detta afstyrktes af utskottet och blef också af Riksdagen afslaget.

Den föregående talaren var nu så rädd för att slå in på en sådan väg, ty man stode inför en stor principfråga. För min del har jag — det vill jag öppet säga — alltid röstat emot hvarje yrkande, som afsett att rubba något på betalningen till de värnpliktige under den *ordinarie* tjänstetiden. Men jag anser en högst väsentlig skillnad föreligga mellan å ena sidan den *ordinarie* tjänstgöringen och å andra sidan extra tjänstgöring af den art, hvarom nu i år är fråga och som i fjol måste å Gottland bestridas. För den *ordinarie* tjänstgöringen kunna de värnpliktige inrätta sig i förväg, de hafva då tillfälle att så ordna för sig, att de erhålla arbete så snart de lämnat värnpliktstjänsten. Helt annat är förhållandet med den extra värnpliktstjänstgöringen; alla de beräkningar, som uppgjorts, slås i stycken därigenom att de värnpliktige behållas kvar under fanan eller flaggan längre än de beräknat. Hvar och en, som står i någon beröring med den del af folket, som är hänvisad att lefva af sitt kroppsarbete, vet huru olyckligt, huru ödesdigert sådana korsade beräkningar kunna i talrika fall inverka.

Om man nu hyser principiella betänkligheter, så till vida som att en extra ersättning åt de till extra tjänstgöring inkallade värnpliktige skulle gifva ökad styrka åt krafvet på en förhöjd ersättning jämväl åt de till *ordinarie* tjänst inkallade värnpliktige, så vill jag för min del påstå, att något sådant samband mellan dessa tvenne saker alls icke förefinnes. Den som röstat nej i den ena frågan

*Angående
understöd till
vissa vid
flottan tjänst-
görande värn-
pliktiges
hushåll m. m.
(Forts.)*

Angående
understöd till
vissa vid
flottan tjänst-
görande värn-
pliktlige
hushåll m. m.
(Forts.)

kan mycket väl rösta ja i den andra, och ingen kan med något konsekvent skäl bygga en bro från det ena yrkandet till det andra. Är man återigen rädd för *den* principen att, i fall vi nu betala de värnpliktige något extra för deras extra tjänstgöring i år, vi skulle nödgas göra detsamma för deras extra tjänstgöring ett följande år: ja, då få vi komma ihåg, att dessa extra tjänstgöringar lyckligtvis äro — vi hafva åtminstone att hoppas det — så ytterst sällan förekommande, ty det är ju alldeles utomordentliga omständigheter, som framkalla dem.

Skulle så illa vara, att vi behöfva vänta talrika upprepanden af sådana här fall, då tror jag att staten står inför den absoluta nödvändigheten att lämna extra ersättning för ändamålet. Ty man kan ju tänka sig, att det blir alldeles olidligt för de värnpliktige, hvilka äro i den belägenheten att de måste lefva på sin arbetsförtjänst, om de aldrig kunna säkert beräkna framtiden, utan alltid måste ta hänsyn till att de då och då skola inkallas. Det blir då alldeles omöjligt för dem att under värnpliktsåren kunna påräkna något stadigt arbete. Skulle vi stå inför sådana fall, hade staten ingenting annat att göra än att bevilja extra ersättning och då en rundlig sådan för de värnpliktige. Lyckligtvis stå vi antagligen icke inför en sådan extra fara. Vi stå här inför ett alldeles särskildt undantagsfall, och därför behöfver staten icke vara så principrädd på detta område.

Hvarför motionärerna gått utöfver de bestämmelser, som gällde för Gottland, beror därpå, att här föreligga alldeles särskilda omständigheter, synnerligast med hänsyn till sjöbeväringen, i det att de nämligen ha svårt att få hyra så sent på året, hvarför de — antagligen en stor del af dem åtminstone — under en lång tid måste ligga de sina till last, därför att de måste räkna med en längre eller kortare tid af tvungen arbetslöshet.

När nu staten räknat på dem för ett sitt ändamål, må det icke vara för mycket begärdt, om staten litet grand ser till, att icke deras olägenhet af den saken måtte bli alltför stor.

När den föregående talaren framhöll, att det går därefter, att vi skola få ackordera med den värnpliktige om huru mycket han vill ha för att fullgöra den tjänst, som staten förbundit honom till, så förstår jag i själfva verket icke det resonemanget. Det är alldeles icke fråga om att ackordera med den värnpliktige och den värnpliktige. De värnpliktige kallas in genom lagen, de äro tvungna att infinna sig, och staten fastställer efter godtfinnande den ersättning, staten kan finna vara därför lämplig, och det står ju icke i minsta samband med talet om att ackordera med den ena eller andra värnpliktige.

Då nu faktum är detta, att många utaf dem haft ganska stora bekymmer och komma i ganska stort trångmål, därför att de stått staten till tjänst, och då å andra sidan vi visst icke stå inför en stor principfråga, där det gäller att ta ett ödesdigert steg, utan helt enkelt inför hänsynen till ett verkligt förhållande, att ta liten om-

vårdnad om dessa många medellösa, bör detta vara skäl nog för att bevilja en ökad ersättning.

Det är af dessa anledningar, herr talman, som jag för min del icke kan finna betänkligheter, utan tvärtom mycket tungt vägande skäl föreligga för att kammaren borde bifalla herr Zetterstrands reservation, till hvilken jag ber att få yrka bifall.

*Angående
understöd till
vissa vid
flottan tjänst-
görande värn-
pliktiges
hushåll m. m.
(Forts.)*

I detta anförande instämde herrar *Bromée* i Billsta, *Forsberg*, *Eriksson* i Bäck, *Broström*, *Berg* i Stockholm, *Österberg*, *Johansson* i Öija, friherre *De Geer*, *Warburg*, *Beckman*, *Pettersson* i Södertälje, *Wallis*, *Höjer*, *Nyström*, *Natt och Dag*, *Wavrinsky* i Stockholm, *Sandin*, *Matsson*, *Wallentin*, *K. G. Karlsson* i Göteborg, *Berg* i Göteborg, *Lundgren*, *Darin*, *Ljunggren* och *Hansson*.

Härmed var öfverläggningen slutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden, som därunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner 1:o på bifall till utskottets hemställan, 2:o på afslag å utskottets hemställan och bifall i stället till den af herr Ödman m. fl. i ämnet väckta motionen, 3:o på afslag å utskottets hemställan och bifall i stället till den af herr Zetterstrand afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen och 4:o på afslag å utskottets hemställan och bifall i stället till det af herr Bergström under öfverläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen förstnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf och sedan till kontraproposition antagits det under 3:o upptagna yrkandet, nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller särskilda utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit den af herr Zetterstrand vid utlåtandet afgifna reservationen.

Voteringen utföll med 118 ja mot 95 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 5.

Vidare föredrogos hvardera för sig och blefvo af kammaren godkända särskilda utskottets utlåtande och memorial:

n:o 5, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående understöd till de hushåll, hvilkas värnpliktiga familjeförsörjare under innevarande år varit i tjänst vid hären kvarhållna för extra tjänstgöring utöfver lagstadgad öfningstid och hvilka för sin utkomst äro väsentligen beroende af familjeförsörjarnas arbetsförtjänst, äfvensom i ämnet väckta motioner; och

n:o 6, med förslag till bestridande af kostnader vid andra urtima riksdagen 1905.

§ 6.

Anmälles och godkändes Riksdagens kanslis förslag till
dels riksdagsbeslutets ingress,
dels riksdagsbeslutets slutmening,
dels ock paragraf i riksdagsbeslutet angående godkännande af vissa vid förhandlingar i Karlstad af utsedde delegerade från svensk och norsk sida uppgjorda förslag till öfverenskommelser mellan de bägge rikena.

§ 7.

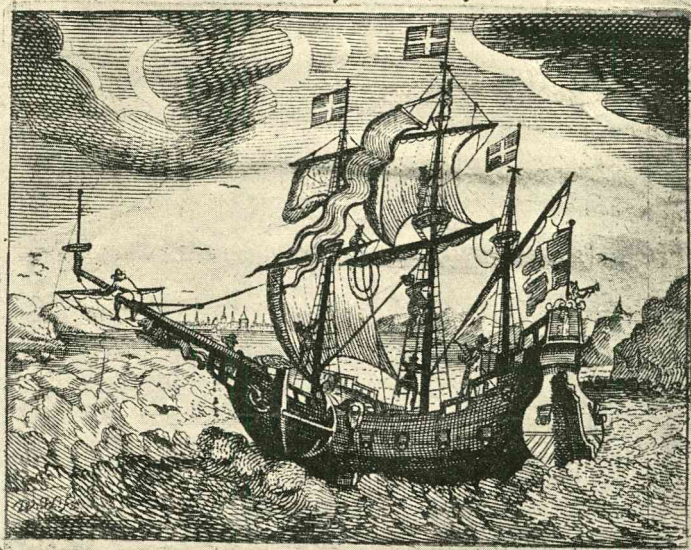
Justerades protokollsutdrag.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 12,58 på dagen, för att enligt därom utfärdadt anslag ånyo sammanträda kl. 7 e. m.

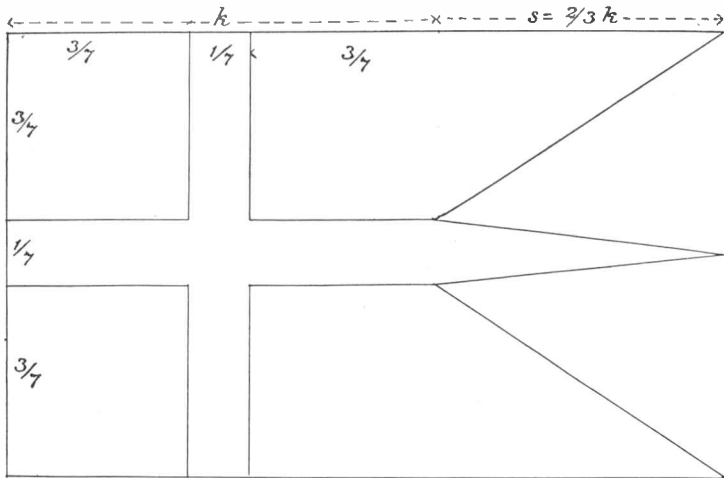
In fidem
Herman Palmgren.

Bilaga till herr Trapps anförande.

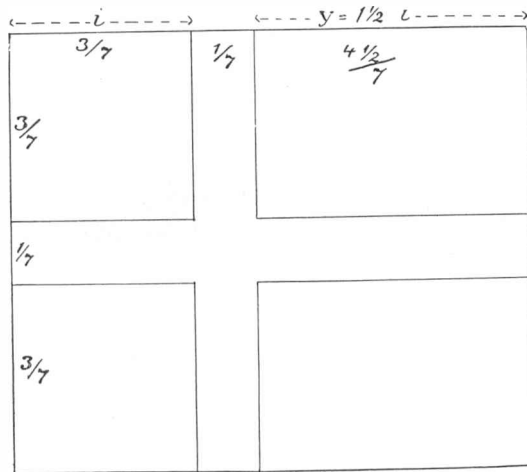
Kongl: May:te
Förordning och Stadga/
Hwarefter medh Swenske Skiep och Godz/hwil-
ke genom Grefundh eller Belten passera / i förnågo af Kjöpsens
Rätt och Pacter / stal förhållas. Darum Stockholm/
den 16. Februarij. An. 1661.

Tryckt hoos Henrich Keyser / Kongl. Booktryckiare.

ÖRLOGSFLAGGAN

HANDELSFLAGGAN